

کبری مردانی^۱، زهرا صفایی پور^۲، پاکزاد آزادخانی^۳، نادر شوهانی^۴

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه باختر، ایلام، ایران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه باختر، ایلام، ایران

۳- دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، مدرس دانشگاه های ایلام، ایران

۴- عضو هیئت علمی، دانشگاه پیام نور مرکز ایلام، ایران

چکیده

امروزه مدیریت شهری در جهان تحول اساسی یافته است. و مدیریت گردشگری خصوصاً گردشگری پایدار در بسیاری از کشورها به منزله نمادی از هویت فرهنگی، طبیعی، استانی از بخش های مهم اقتصادی محسوب می شود. بنابراین پایداری در گردشگری مستلزم توجه نظام مند به ابعاد فنی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، تاریخی و زیست محیطی در حرکت به سوی استفاده از جاذبه های گردشگری مطابق با نیاز امر و حفظ ماندگاری این منابع برای آینده است. از این رو هدف اصلی این مقاله بررسی نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهری در شهر ایلام و راهکارهای مناسب در این زمینه می باشد. نتایج پژوهش نشان می دهد که توسعه گردشگری پایدار در شهر ایلام رابطه مثبت و مستقیمی با مدیریت شهری دارد. اما مدیریت شهری ایلام به علت ضعف مدیریتی شهری، ناهماهنگی با نهادهای دخیل در امور توسعه شهری و کمبود امکانات دسترسی و اطلاع رسانی بخش گردشگری نتوانسته است توسعه یابد.

واژگان کلیدی: مدیریت شهری، گردشگری، توسعه پایدار، مدل SWOT، شهر ایلام.

Study the role of city management in constant developing of civic tourism (Case study: Ilam city)

Kobara mardani¹, Zahra safaepour², pakzad Azadkhani³, Nader Shohani⁴

1- student of M.A degree of Geography and Urban Planning, Bakhtar High Institute Education, Ilam, Iran

2- student of M.A degree of Geography and Urban Planning, Bakhtar High Institute Education, Ilam, Iran

3- Doctor of geography and urban planning, teacher of Ilam universities, Ilam, Iran

4- Member faculty of department of geography and civic programming in University of Payam noor, Ilam, Iran

Abstract

Nowadays civic management is in great changes in all of world and tourism management, especially constant tourism in many of countries is a symbol of identity, nature and so on and is one of the important parts in economy. So stability in tourism necessitate the systematic attention to technique, cultural, political, economic, historical and environmental aspects in moving toward using tourism attractions in adoption to protect the remaining of these resources to future. So the main aim of this research is study the role of civic management in constant developing of civic tourism and appropriate approaches in this field. The findings of the study show that there is a direct and positive relationship between constant developing of tourism and civic management. But civic management in Ilam couldn't develop in tourism because of weakness in civic management, no cooperation with other offices and lacking facilities of access and awaking in the tourism part.

Keywords: civic management- tourism- constant development- SWOT- Ilam city

Second International Conference on Management and Development Culture

۱- مقدمه

مراکز شهری به علت دارا بودن جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی، غالباً مقاصد گردشگری مهمی محسوب می‌شوند. شهرها با جاذبه‌های متنوع شامل: موزه‌ها، بناهای یادبود، سالن‌های تئاتر، استادیوم‌های ورزشی، پارک‌ها، شهرسازی، مراکز خرید، مناطق با معماری تاریخی و مکان‌هایی مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور، جاذب گردشگران بسیاری هستند. بنابراین حجم زیادی از امکانات گردشگری نظیر: محل سکونت، سرو غذا، ارتباطات حمل و نقل و سایر خدمات گردشگری در شهرها واقع‌اند که بازدیدکنندگان از مناطق اطراف، و خود شهر از آن‌ها استفاده می‌کنند (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۵: ۱۸۸).

امروزه مدیریت شهری در جهان تحول اساسی یافته است شهرها مدیریت می‌شوند تا بتوانند رفاه و آسایش ساکنان خود را تأمین کنند. مدیریت شهری دارای تشکیلات وسیعی است و نقش مهمی در موفقیت برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری و هم چنین رفاه نیاز جمعیت، جریان عبور و مرور در شهر، رفاه عمومی، مسکن، کاربری زمین، تفریح، فرهنگ، اقتصاد، تأسیسات زیربنایی و امثال آن‌ها را برعهده دارد (شیعه، ۱۳۸۲: ۴۷). هدف مدیریت شهری، ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن، تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی است (سعیدنیا، ۱۳۷۹: ۴۶). مدیریت شهری باید برای شهر برنامه ریزی کند، فعالیت‌های شهری را سازمان دهد و بر فعالیت‌های انجام شده نظارت کند و حتی برای انجام بهینه امور انگیزه ایجاد کند (سعیدنیا، ۱۳۷۹: ۲۰). انجام چنین اموری به آگاهی از اصول مدیریت، برنامه ریزی، ارتباطات، انگیزش، سازماندهی، هدایت و رهبری و نظارت و کنترل باز می‌گردد (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۰).

گردشگری شهری ترکیب پیچیده‌ای از فعالیت‌های مختلف است که از هم پیوستن ویژگی‌های محیطی و میزان توانمندی و کشش شهر در جذب بازدیدکنندگان و ارائه خدمات است (فنی و همکاران، ۱۳۸۸). توسعه گردشگری از یک سو می‌تواند آثار مثبت اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و حتی زیست محیطی در جامعه گردشگری پذیر داشته باشد و از سوی دیگر، آثار منفی در ابعاد مختلف بخصوص زیست محیطی، به دنبال داشته باشد. ایجاد تعادل در این زمینه به گونه‌ای که آثار مثبت بیش از آثار منفی باشد، نیازمند اتخاذ سیاست‌های اصولی از طریق فرآیند برنامه ریزی و مدیریت است (خاکساری، ۱۳۸۲: ۵۲).

مدیریت گردشگری خصوصاً گردشگری پایدار در بسیاری از کشورها به منزله نمادی از هویت فرهنگی، طبیعی، استانی از بخش‌های مهم اقتصادی محسوب می‌شود. از این رو پایداری در گردشگری مستلزم توجه نظام مند به ابعاد فنی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، تاریخی و زیست محیطی در حرکت به سوی استفاده از جاذبه‌های گردشگری مطابق با نیاز امر و حفظ ماندگاری این منابع برای آینده است (مولایی هشتجین و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۱). در این میان شهر ایلام به عنوان مرکز استان ایلام و قرارگیری در غرب کشور و نزدیکی به کشور عراق و عتبات عالیات موقعیت مناسبی در جذب گردشگران دارد که این امر لزوم توجه به مسئله نقش مدیریت شهری در امر گردشگری را مطرح ساخته است و هدفی که دنبال می‌کند بررسی نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهری و ارائه راهکارهای مناسب در این زمینه می‌باشد و با توجه به هدف مذکور سؤالات زیر مطرح می‌گردد.

۱- آیا سازماندهی مطلوب مدیریت شهری می‌تواند در جذب و توسعه گردشگری پایدار مؤثر باشد؟

۲- آیا همکاری متقابل میان مدیران شهری می‌تواند در توسعه پایدار گردشگری شهری مؤثر باشد؟

۳- آیا اطلاع رسانی در خصوص جاذبه‌های شهر ایلام توسط مدیران شهری می‌تواند در دستیابی به توسعه

پایدار گردشگری شهری مؤثر باشد؟

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۲-۱- مدیریت شهری

مدیریت شهری عبارت است از سازماندهی عوامل و منابع برای پاسخگویی به نیازهای ساکنان شهر، هدف کلان مدیریت شهری ایجاد محیطی قابل زندگی برای همه همراه با عدالت اجتماعی، کارایی اقتصادی و پایداری زیست محیطی است (صرافی و همکاران، ۱۳۷۹: ۸۱). وان جیجک (۲۰۰۴) اشاره می‌کند که عنصر کلیدی مدیریت شهری ساختن یک شهر رقابتی،

Second International Conference on Management and Development Culture

متساوی و پایدار از طریق تشریح مساعی و یکپارچگی بخش‌های عمومی و خصوصی برای هجوم بردن به مشکلات عمده‌ای که ساکنان شهرها با آن مواجه اند، می‌باشد هنگامی که اهداف کلی مدیریت شهری برای نایل شدن به توسعه پایدار شهری و مشخص کردن یک دسته وسیعی از بخش‌ها که شامل ابعاد محیطی، فرهنگی، اجتماعی-اقتصادی، کالبدی و نهادی است، مدیریت شهری به عنوان یک مفهوم پیچیده ملاحظه می‌شود. همچنین داویدسون (۱۹۹۶) اشاره می‌کند که مدیریت شهری یک مفهوم وسیع است و برنامه ریزی شهری یک ابزار برای مدیریت شهر است. راکول (۲۰۰۱) از این دیدگاه پشتیبانی می‌کند که مدیریت شهری شامل سیاست‌گذاری، تخصیص منابع، اجرا و عملیات است یعنی برنامه ریزی فقط یکی از کارکردهای مدیریت شهری است. همان طور که در مدیریت فرآیند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات و هدایت و کنترل است (Wang et, 2004: 47).

۲-۲- گردشگری پایدار شهری

توسعه پایدار گردشگری، فرآیندی است که با بهبود کیفیت زندگی میزبانان، تأمین تقاضای بازدیدکنندگان و بهمان نسبت حفاظت منابع طبیعی و انسانی در ارتباط است (Butler, 1998, 25). برخی نویسندگان، گردشگری پایدار را به عنوان رویکردی که مستلزم عملکردی برای حیات و کیفیت بلند مدت هم منابع طبیعی و هم انسانی است تعریف می‌کنند (Bramwell Lane, 1993, 71). رییس معتقد است، گردشگری پایدار، نیازمند جلوگیری از تخریب و انحطاط سیستم‌های اجتماعی، فرهنگی و اکولوژیکی جامعه میزبان و ساکنان بومی باید از آن منافعی را کسب کنند. به منظور تحقق موفقیت آمیز گردشگری پایدار، این پارادایم مستلزم ترکیب چشم انداز، سیاست، برنامه ریزی، مدیریت، پایش و فرآیندهای یادگیری اجتماعی است (Gunn, 1994, 25). برخلاف پارادایم سنتی، گردشگری پایدار می‌تواند اهداف متعادل اجتماعی-اقتصادی و زیست محیطی سطح محلی و منطقه‌ای را برآورده سازد (Wight, 1993, 9). از این رو در قالب رویکرد توسعه پایدار گردشگری، بررسی نقش گردشگری در توسعه منطقه‌ای و محلی عموماً از ابعاد اقتصادی، اجتماعی یا فرهنگی و محیطی صورت می‌گیرد (Mowforth & Munt, 1998, 121). چرا که ابعاد گردشگری پایدار لازم و ملزوم یکدیگرند و متقابلاً یکدیگر را تقویت می‌کنند (Reid, 1995, 38).

۲-۳- پیشینه تحقیق

۱- آرتور و میسنا در سال (۲۰۰۶) در مقاله‌ای تحت عنوان مدیریت شهری و گردشگری میراث برای توسعه پایدار (برنامه مدیریتی و میراث فرهنگی شهر المینا در غنا) به این نتیجه رسیده‌اند که شهر المینا دارای منابع تاریخی و فرصت‌ها و قوت‌هایی است که می‌تواند در جهت افزایش توسعه اقتصاد محلی استفاده شود.

۲- استلاچی و همکاران در سال (۲۰۱۲) در پژوهشی تحت عنوان گردشگری شهری در دستیابی به توسعه پایدار شهری بیان می‌دارند که برنامه ریزی جهت دستیابی به این هدف با شرایط آب و هوایی، مکانهای باستانی و محیط طبیعی رابطه متقابلی دارد و برای مدیریت آن باید هم گردشگران و هم عوامل محیطی و مکانی با هم در تعامل باشند.

۳- عظیمی در سال (۱۳۸۸) در پژوهشی تحت عنوان مدیریت گردشگری و توسعه پایدار مطلوب اکولوژیکی به بررسی مدیریت سایت‌های اکتوریسم برای سازمان‌های زیست محیطی پرداخته و اهمیت موضوع را ناشی از مفهوم پایداری زیست محیطی و پایداری اقتصادی دانسته. وی همچنین معتقد است که مدیریت موفق اکتوریسم باعث شرایط عزم توسعه پایدار، برای محیط زیست و اقتصاد در سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای و محلی می‌شوند

۴- مافی و همکاران در سال (۱۳۸۹) در پژوهشی تحت عنوان مدیریت گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه روستایی بیان می‌کنند که مدیریت گردشگری در سطوح ملی از وظایف و مسئولیت‌های دولت است که خط مشی و سیاست‌های کلی، وضع مقررات، ترتیبات اداری، منابع مالی و سهم هر یک از بخش‌های عمومی و خصوصی توسط دولت، باید

Second International Conference on Management and Development Culture

مشخص شود. به این ترتیب برنامه ریزی و مدیریت گردشگری روستایی، وظیفه تعداد زیادی از سازمان‌های دولتی، خصوصی و شورای اسلامی روستاهاست که مستقیم یا غیر مستقیم با گردشگری در ارتباط هستند.

۵- تقوایی و صفرآبادی در سال (۱۳۹۰) پژوهشی تحت عنوان نقش مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری (مطالعه موردی شهر کرمانشاه) به این نتیجه رسیده‌اند که بین مدیریت شهری و همکاری متقابل مدیران شهری و مردم محلی با دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد.

۶- طاهری دمنه و همکاران در سال (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان بررسی چالش‌های موجود در صنعت گردشگری شهر شیراز در ارتباط با محدودیت مراکز اقامتی، به بررسی وضعیت اماکن اقامتی شهر شیراز پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که علی‌رغم انبوه مسافر، در بسیاری از ماه‌های سال، مراکز اقامتی این شهر زیر ظرفیت استاندارد فعالیت می‌کنند.

۳- روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از نظر نوع هدف از نوع کاربردی و توسعه‌ای و از نظر ماهیت و روش از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد. و با توجه به ماهیت موضوع و شاخص‌های مورد بررسی، رویکرد حاکم بر این پژوهش از نوع پیمایشی با استفاده از پرسشنامه می‌باشد. چارچوب نظری با استفاده از روش اسنادی - کتابخانه‌ای انجام شده است. برای روایی آن از روایی صوری استفاده شده است یعنی این پرسشنامه توسط اساتید و کارشناسان این حوزه مورد تأیید قرار گرفته و پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرنباخ ۰.۸۴٪ به دست آمده که نشان دهنده قابلیت اعتماد بسیار مناسب ابزار تحقیق است. جامعه آماری مورد مطالعه مردم شهر ایلام، کارشناسان شهرداریها، شورای اسلامی شهر ایلام و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری شهر ایلام تشکیل می‌دهد که براساس فرمول کوکران ۳۸۳ نفر تعیین گردید. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده متناسب با حجم جامعه است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از نرم افزار SPSS و روش‌های آماری همچون تحلیل همبستگی پیرسون و آزمون کای اسکوئر استفاده شده است. و در پایان نیز با استفاده از مدل SWOT به تحلیل نقش درونی و بیرونی در مدیریت گردشگری پایدار شهری ایلام و آرایه راهبردهای مدیریتی مناسب برای توسعه گردشگری استفاده شده است.

۴- نقش نهادهای محلی (شهرداری و شورای شهر) در توسعه گردشگری

گردشگری شهری یکی از مهم‌ترین انواع گردشگری است. کلاً بحث گردشگری در سه سطح ملی، منطقه‌ای و محلی قابل طرح است، با یک ارزیابی سریع می‌توان دریافت که تصمیم‌گیری در همان سطح اول مانده است و البته با همت و ذوق برخی مسئولان به سطح دوم نیز تمایل پیدا کرده است. اما هنوز فکر و تصمیمی در سطح محلی، با هدف توسعه گردشگری مدون نشده است و به صورت هماهنگ به امر در نیامده است و همواره در روال موجود برنامه ریزی و مدیریت گردشگری در سطح کشوری نوعی تعارض با اهداف برنامه ریزی و مدیریت شهری مشاهده می‌گردد، از یک سو با توسعه روزافزون شهرها در کشور و افزایش جمعیت شهرنشین نیازهای تفریحی و گردشگری شهروندان به شدت رو به گسترش دارد ولی از طرف دیگر اختیارات قانونی و عملی شهرداریها در عرصه بهره‌گیری از فضاهای فراغتی- توریستی بسیار محدود است از جمله این محدودیت‌ها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: عدم اختیارات مدیریتی شهری در خارج از محدوده قانونی و حریم شهر، تعداد متولیان و نهادهای مسئول، جدایی میان وظایف سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و وظایف مدیریت شهری، عدم وجود قوانین عام، مشترک و میان بخشی در زمینه گردشگری (فنی و همکاران، ۱۳۸۸).

در اغلب کشورها شهرداریها مهم‌ترین نقش را در توسعه گردشگری شهری دارند، چرا که شهرداریها در سازمان دهی و شکل دهی به شهر مهم‌ترین نهاد است و در واقع این مدیریت منسجم و هماهنگ شهری است که باعث فعالیت‌های هم جهت می‌شود. در مجموع می‌توان برای ورود شهرداریها به بحث گردشگری چهار زمینه مشخص را مطرح کرد.

۱- توجه شهرداریها به مقوله گردشگری تاریخی و بهره‌برداری از سایت‌های تاریخی

۲- اکوتوریسم یا گردشگری طبیعی با توجه به پتانسیل‌های هر منطقه

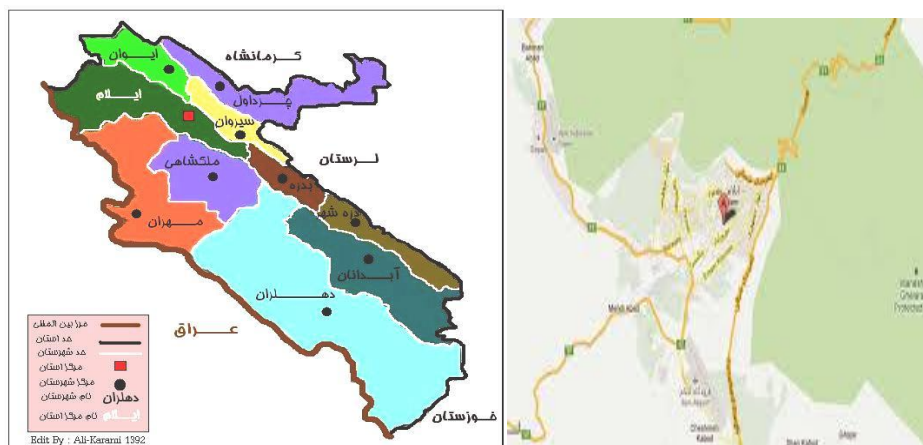
Second International Conference on Management and Development Culture

۳- تبلیغات و اطلاع رسانی

۴- تأمین منابع مالی در جهت آماده سازی فضاهای گردشگری در شهرها (دیناری، ۱۳۸۴: ۱۶۳).

۵- محدوده مورد مطالعه

شهر ایلام از نظر موقعیت جغرافیایی در ۴۶ درجه و ۲۸ دقیقه طول شرقی و ۳۳ درجه و ۳۸ دقیقه عرض شمالی قرار دارد و از نظر موقعیت محلی در غرب ایران قرار دارد (رهنمایی، ۱۳۷۶). وسعت شهر با محدوده تعریف شده طرح جامع حدود ۲۵ کیلومتر مربع می‌باشد. ارتفاع متوسط آن از سطح دریا حدود ۱۴۴۰ متر می‌باشد (مهندسان مشاور بعد تکنیک، ۱۳۸۴). این شهر بر پایه سرشماری سال ۱۳۹۰ خورشیدی برابر با ۱۷۲،۲۱۳ نفر بوده است. و این شهر به ۴ منطقه، ۱۴ ناحیه و ۳۸ محله شهری تقسیم شده است (ملکی و احمدی، ۱۳۸۹: ۱۸۰).

تصویر ۱: تقسیمات سیاسی و محدوده شهر ایلام
منبع: معاونت برنامه‌ریزی استانداری ایلام و google earth

۶- تجزیه و تحلیل داده ها

۶-۱- آمار توصیفی

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که جامعه آماری مورد مطالعه از ۱۶۲ زن (۴۲،۳ درصد) و ۲۲۱ مرد (۵۷،۷ درصد) تشکیل شده است که از این تعداد ۲۶،۴ درصد مجرد و ۷۳،۶ درصد متأهل می‌باشند. از نظر وضعیت اشتغال نیز ۶۴،۲ درصد شاغل و ۳۵،۸ درصد غیرشاغل می‌باشند و به لحاظ درآمد ماهیانه، ۵۹،۳ درصد دارای درآمد ۷۵۰ هزار تومان و پایین تر و ۴۰،۷ درصد دارای درآمد ۷۵۰ و بیشتر می‌باشند. از نظر سطح تسهیلات، ۱۲،۴ درصد دیپلم، ۱۷،۶ درصد فوق دیپلم، ۵۰،۴ درصد کارشناسی و ۹،۶ درصد کارشناسی ارشد و بالاتر بوده اند. در این پژوهش طبقه بندی گروه‌های سنی عبارتست از: کمتر از ۳۰ سال، ۳۵-۲۵ سال، ۶۵-۳۵ سال و ۶۵ سال به بالا است بنابراین بیشترین گروه سنی متعلق به گروه‌های سنی ۳۵-۲۵ (۵۵،۲ درصد) ساله بوده است.

۶-۲- آمار استنباطی

۶-۲-۱- فرضیه ۱: سازماندهی مطلوب مدیریت شهری می‌تواند در جذب و توسعه گردشگری پایدار مؤثر باشد.
فرض H_0 : به نظر می‌رسد سازماندهی مطلوب مدیریت شهری نمی‌تواند در جذب و توسعه گردشگری پایدار مؤثر باشد.
فرض H_1 : به نظر می‌رسد سازماندهی مطلوب مدیریت شهری می‌تواند در جذب و توسعه گردشگری پایدار مؤثر باشد.

Second International Conference on Management and Development Culture

جدول ۱: آزمون فرضیه ۱

متغیر	کای اسکوار Chi- square-(x ²)	درجه آزادی Df	سطح معنی داری Asump-sig
سازماندهی مدیریت در جذب گردشگر	۱۵۴۰/۰۲	۳/۸	۰/۰۰۰

نتایج جدول (۱) نشان می‌دهد که مقدار X^2 برابر با ۱۵۴۰/۰۲ و درجه آزادی برابر ۳/۸ و سطح معنی داری برابر با ۰/۰۰۰ می‌باشد بنابراین با توجه به مقدار X^2 و سطح معنا داری آن می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه H_1 تایید می‌گردد یعنی سازماندهی مطلوب مدیریت شهری می‌تواند در جذب و توسعه گردشگری پایدار موثر باشد.

۲-۱-۲-۶- فرضیه ۲: همکاری متقابل مدیران شهری می‌تواند در توسعه پایدار گردشگری شهری مؤثر باشد.

فرض H_0 : به نظر می‌رسد همکاری متقابل مدیران شهری نمی‌تواند در توسعه پایدار گردشگری شهری مؤثر باشد.

فرض H_1 : به نظر می‌رسد همکاری متقابل مدیران شهری می‌تواند در توسعه پایدار گردشگری شهری مؤثر باشد.

جدول ۲: نتایج حاصل از آزمون معنی داری ضریب همبستگی پیرسون فرضیه ۲

میزان همبستگی	سطح معنی داری	سطح خطا	نتیجه آزمون
٪۸۵/۰۵	۱/۰۰۰	۰/۰۱	H_0 رد

با توجه به اینکه سطح معنی دار کوچکتر از سطح خطا است لذا فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 پذیرفته می‌شود. به عبارت دیگر در سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که داده‌های نمونه دلالت بر پذیرش H_1 دارند یعنی بین رشد گردشگری و هماهنگی مدیران شهری رابطه معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه هماهنگی و رابطه بین مدیران شهری بیشتر باشد گردشگران بیشتری را جذب می‌کند.

۲-۲-۶- فرضیه ۳: اطلاع رسانی در خصوص جاذبه‌های شهر ایلام توسط مدیران شهری می‌تواند در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری مؤثر باشد.

فرض H_0 : به نظر می‌رسد اطلاع رسانی در خصوص جاذبه‌های شهر ایلام توسط مدیران شهری نمی‌تواند در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری مؤثر باشد.

فرض H_1 : به نظر می‌رسد اطلاع رسانی در خصوص جاذبه‌های شهر ایلام توسط مدیران شهری می‌تواند در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری مؤثر باشد.

جدول ۳: آزمون χ^2 پیرسون؛ برای بررسی رابطه تبلیقات و تعداد گردشگران

سطح معنی دار	میزان همبستگی	تعداد	نوع آزمون
۰/۰۰۰	۰/۸۳	۳۸۳	χ^2 پیرسون

با توجه به اینکه سنجش متغیرهای مطرح شده در این فرضیه (فاصله‌ای- فاصله‌ای) بوده‌اند لذا از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است چون سطح معناداری محاسبه شده ($\text{Sig}=0/000$) از سطح معناداری مورد نظر $a=0/05$ کمتر می‌باشد لذا فرضیه H_1 تایید می‌گردد. به عبارتی بین دو متغیر تبلیغات و گردشگران رابطه خطی معناداری وجود دارد. و این رابطه از نوع مستقیم می‌باشد یعنی هر چه تبلیغات بیشتر باشد تعداد گردشگران بیشتر می‌شود و برعکس. همچنین میزان رابطه بین این دو ۰/۸۳ می‌باشد که بیانگر همبستگی مستقیم است.

Second International Conference on Management and Development Culture

۴-۲-۶- تجزیه و تحلیل مدیریت گردشگری شهری پایدار با استفاده از مدل SWOT

در این قسمت به تحلیل عوامل درونی (ضعف و قوت) و بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) مدیریت گردشگری شهر ایلام پرداخته شده و سپس با توجه به تحلیل وضع موجود به ارائه راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ایلام در چارچوب نظام مدیریت شهری پرداخته می‌شود.

جدول ۴: تحلیل استراتژیک نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهر ایلام

۱- توسعه مشاغل در بخش خدمات و گردشگری و ایجاد منبع درآمدی برای مردم و مدیریت شهری ۲- وجود مکان‌ها و فضاهای دارای پتانسیل برای سرمایه گذاری ۳- تنوع آب و هوایی، جاذبه‌های محیطی و چهار فصل بودن گردشگری	قوت ^۱	داخلی
۱- فقدان یا کمبود اختیارات لازم مدیریت شهری در عرصه‌های گردشگری ۲- عدم هماهنگی بین مدیران شهری در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با توسعه شهری و گردشگری پایدار ۳- فقدان سیستم آموزش و ضعف اطلاع‌رسانی مدیریت شهری در معرفی جاذبه‌ها ۴- عدم وجود مدیریت علمی برای تشویق سرمایه‌گذاری خصوصی در بخش گردشگری ۵- نبود استراحتگاه‌های کافی جهت اقامتگاه گردشگران در شهر ایلام	ضعف ^۲	
۱- توان بالای نیروی جوان در شهر جهت اشتغال زایی ۲- رونق فعالیت‌های ساختمانی و افزایش ساخت و ساز در نتیجه ورود سرمایه به شهر ۳- هم‌مرز بودن شهر و استان ایلام با کشور عراق و عتبات عالیات ۴- تقویت باند فرودگاهی و تبدیل به باند فرودگاهی بین‌المللی	فرصت ^۳	بیرونی
۱- کمبود طرح‌های توسعه گردشگری پایدار یا عدم تهیه آنها در مورد توسعه گردشگری شهر ایلام ۲- افزایش هزینه‌های مدیریت شهری در نتیجه پیامدهای رفتار گردشگران در محیط زیست شهری ۳- بی‌توجهی مسئولان و مدیران شهری به توان‌های موجود شهر در امر گردشگری ۴- عدم تبلیغات لازم جهت معرفی توان‌های طبیعی و فرهنگی شهر ایلام توسط مدیران شهری	تهدید ^۴	

جدول ۵: ارائه راهبردهای توسعه گردشگری پایدار شهر ایلام در چارچوب نظام مدیریتی شهر ایلام

۱- ایجاد یک منبع درآمدی پایدار برای سیستم مدیریت شهر ایلام از طریق رونق فعالیت‌های گردشگری ۲- ایجاد تشویق‌های لازم توسط مدیریت شهری برای سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری	استراتژی نقاط قوت ^۵
۱- واگذاری اختیارات لازم در امر توسعه گردشگری پایدار به مدیریت شهری ۲- ایجاد هماهنگی میان مدیران شهری از طریق ایجاد کمیته‌های ویژه برای توسعه گردشگری پایدار در شهر ایلام ۳- ایجاد سیستم‌های تبلیغاتی در داخل مدیریت شهری و معرفی جاذبه‌ها و مکان‌های دیدنی شهر ایلام ۴- ایجاد امکانات و تسهیلات ویژه در جهت سرمایه‌گذاری خصوصی ۵- ایجاد اقامتگاه‌های مناسب جهت استفاده گردشگران توسط مدیران شهر	استراتژی حداقل رساندن نقاط ضعف ^۶
۱- استفاده از نیروی جوان در منطقه با سرمایه‌گذاری توسط دولت یا بخش خصوصی با توجه به توان منطقه ۲- هدایت و تشویق سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری (واحدهای اقامتی، تفریحی و...)	استراتژی فرصت‌ها ^۷
۱- تهیه طرح‌های توسعه گردشگری پایدار برای شهر ایلام ۲- نگاه دولت به شهر و پیرامون آن به لحاظ توانایی گردشگری در ایجاد درآمد و اشتغال زایی ۳- حل مشکل گرد و غبار که از سوریه و عراق به سمت شهر ایلام می‌آید از طریق مسئولان و مدیران شهری	استراتژی پرهیز از تهدید ^۸

1 - Strength
2 - Weakness
3 - Opportunity
4 - Threat
5 - So
6 - Sw
7 - Wo
8 - Wt

Second International Conference on Management and Development Culture

۷- نتیجه‌گیری

با توجه به پژوهش حاضر می‌توان نتیجه گرفت مدیریت، عامل اصلی و حیات بخش هر سازمان و نهادی است. مدیریت روح اصلی قرن حاضر بر مبنای یک نظام ارزشی پذیرفته شده است که از طریق برنامه ریزی، سازمان دهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل عملیات برای دستیابی به اهداف تعیین شده، صورت می‌گیرد. و مدیریت شهر از عوامل تأثیر گذار در توسعه و بهبود گردشگری پایدار است. مدیریت گردشگری خصوصاً گردشگری پایدار در بسیاری از کشورها به منزله نمادی از هویت فرهنگی، طبیعی، استانی از بخش‌های مهم اقتصادی محسوب می‌شود. بنابراین پایداری در گردشگری مستلزم توجه نظام مند به ابعاد فنی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، تاریخی و زیست محیطی در حرکت به سوی استفاده از جاذبه‌های گردشگری مطابق با نیاز امر و حفظ ماندگاری این منابع برای آینده است. و برای موفقیت در مدیریت و توسعه گردشگری، برنامه ریزی در تمام سطوح الزامی است و توسعه گردشگری بدون برنامه ریزی موفقیتی در بر نخواهد داشت. همچنین یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که توسعه گردشگری پایدار در شهر ایلام رابطه مثبت و مستقیمی با مدیریت یکپارچه شهری، همکاری متقابل میان مسئولان شهری و اطلاع رسانی در زمینه معرفی جاذبه‌ها توسط مدیران شهری وجود دارد. اما مدیریت شهری ایلام به علت ضعف مدیریتی شهری و ناهماهنگی با سایر نهادهای دخیل در امور توسعه شهری نتوانسته است نقش شایسته‌ای در نیل به توسعه پایدار گردشگری شهری ایفا نماید و همچنین در زمینه گسترش امکانات دسترسی و اطلاع رسانی در زمینه معرفی جاذبه‌ها و ایجاد اقامتگاه برای گردشگران عملکرد مطلوبی نداشته است. بنابراین با استفاده از مدل SWOT و تحلیل وضع موجود، راهبردهایی جهت توسعه گردشگری پایدار شهر ایلام ارائه گردید که می‌توان گفت با ایجاد تقویت زیرساختها و تسهیلات، جلب سرمایه گذاری، هماهنگی بین بخش‌ها و نهادها و اطلاع رسانی در زمینه معرفی جاذبه‌ها و ... به توسعه گردشگری پایدار نایل شد.

منابع و مأخذ

- [۱] پاپلی یزدی، محمد حسین و سقایی، مهدی، (۱۳۸۵)، گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، انتشارات سمت.
- [۲] تقوایی، مسعود و اعظم، صفراآبادی، (۱۳۹۰)، نقش مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری (مطالعه موردی: شهر کرمانشاه)، فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال اول، شماره چهارم، تابستان ۱۳۹۰.
- [۳] خاکساری، علی، (۱۳۸۲)، نقش برنامه ریزی در توسعه گردشگری پایدار، مجموعه مقالات سیاست‌ها و برنامه توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- [۴] دیناری، احمد، (۱۳۸۴)، گردشگری شهری در ایران و جهان، انتشارات واژگان خرد.
- [۵] رهنمایی، محمد تقی، (۱۳۷۶)، توسعه شهری و اثرات آن بر محیط زیست استان ایلام گزارش محیط زیست، جلد دوم.
- [۶] سعیدنیا، احمد، (۱۳۷۹)، مدیریت شهری، جلد یازدهم، تهران: سازمان شهرداری‌های کشور.
- [۷] شیعه، اسماعیل، (۱۳۸۲). لزوم تحول مدیریت شهری در ایران، مجله جغرافیا و توسعه، زاهدان.
- [۸] صرافی، منظر و همکاران، (۱۳۷۹)، مفهوم مبانی و چالش‌های مدیریت شهری، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور.
- [۹] طاهری دمنه، محسن، فرهانی، سکینه و مستوفی الممالکی، رضا، (۱۳۹۰)، بررسی چالش‌های موجود در صنعت گردشگری شهر شیراز در ارتباط با محدودیت مراکز اقامتی، مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال دوم، شماره هشتم، بهار ۱۳۹۰.
- [۱۰] عظیمی، ناصر علی، (۱۳۸۹). مدیریت گردشگری و توسعه پایدار مطلوب اکولوژیکی، مجله علوم محیطی، شماره ۶ تابستان ۱۳۸۹.
- [۱۱] فنی، زهرا و محمد نژاد، علی، (۱۳۸۸)، نقش مدیریت شهری در توسعه گردشگری (مطالعه موردی: شهر رامسر)، مجله مطالعات گردشگری.
- [۱۲] مافی، عزت اله و مهدی، سقایی، (۱۳۸۸)، کاربرد مدل MS-Swot در تحلیل مدیریت گردشگری (مطالعه موردی: کلانشهر مشهد)، مجله جغرافیا و توسعه، تابستان پیاپی ۱۴.

Second International Conference on Management and Development Culture

- [۱۳] ملکی، سعید. احمدی، توران، (۱۳۸۹)، توسعه فضایی-کالبدی شهر ایلام، دانشگاه ایلام، ایلام.
- [۱۴] مولایی هشتجین، نادعلی و خشنود، (۱۳۸۶)، اکوتوریسم و توسعه در کنار عملکرد مسلط جزایر خارک و خارکو، مجموعه مقالات همایش منطقه‌ای جغرافیا، گردشگری و توسعه پایدار، تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر.
- [۱۵] مهندسین مشاور بعد تکنیک، (۱۳۸۴)، گزارش توجیهی در مورد افق طرح جامع ایلام: سازمان مسکن و شهرسازی استان ایلام.

[1] *Arthur and Mensand. urban rmanagement and heritage tourism for sustainable development*, Management of Invironmental guality, : an International Journal, Vol. 17, No.3.

[2] Bramwell, B., & lane, B. (1993). *Sustainable tourism: an evolving global approach*, *journal of sustainable tourism*, 1(1), 1-5.

[3] Butler, .W. (1998). *Sustainable tourism – looking backwards in order in progress?* In C. M. Hall & A. A. Iew (Eds), *sustainable tourism: Geographical perspectives* (pp. 25-34). New York: Addison Wwsley Longman ltd.

[4] Gunn, C.A. (1994). *Tourism planning: Basics, concepts, cases*, 3rd ed. Washington DC: Taylor & frances.

[5] Mc Kercher, B. (1993). *Some Fundamental Truths about tourism: under standing tourism sosical and enveironmental impacts*. Journal of Sustainable Tourism.

[6] Mowforth, A., & Munt, I. (1998). *Tourism & sustainability: New Tourism in the third world*. London: Rutledge.

[7] Reid, D. (1995). *Sustainable development: An introductory guide*. London: Earth scans publications.

[8] Wight, P. (1993). *Ecotourism: Ethics or eso- sell?* Journal of travel research, 31(3), 3-9.